Res Rhetorica

ISSN: 2392-3113

Retoryka inkluzywności
Rhetoric of Inclusivity

13 (3) 2026

ISSUE EDITORS: KATARZYNA MOLEK-KOZAKOWSKA, ANNA M. KIEŁBIEWSKA

VARIA

MAGDALENA PATRO-KUCAB
UNIWERSYTET RZESZOWSKI, POLSKA
https://orcid.org/0000-0003-4018-4767
mpatro@ur.edu.pl

Edukacja retoryczna w kształceniu dziennikarzy. Studium przypadku ewolucji programu Uniwersytetu Rzeszowskiego

Rhetorical education in journalism training: A case study of curriculum development at the University of Rzeszów

Abstract

Artykuł rekonstruuje ewolucję edukacji retorycznej na kierunku dziennikarstwo i komunikacja społeczna w Uniwersytecie Rzeszowskim. Na podstawie jakościowej analizy programów, sylabusów oraz dokumentów ewaluacyjnych i konsultacyjnych ukazano przejście od pojedynczego kursu do sekwencyjnego, integracyjnego modelu łączącego podstawy retoryki z argumentacją i praktyką medialną. Wnioski dotyczą konstrukcji programu, nie pomiaru kompetencji studentów.

The article reconstructs the development of rhetorical education in the Journalism and Social Communication programme at the University of Rzeszów. A qualitative analysis of curricula, syllabi, and evaluation, and consultation documents shows a shift from a single rhetoric course to a sequential, integrative model combining rhetorical foundations, argumentation, and media practice. The findings concern curriculum design and change, not measured gains in students' rhetorical competence.

Key words

edukacja retoryczna; kształcenie dziennikarzy; program studiów; studium przypadku; argumentacja
rhetorical education; journalism education; curriculum; case study; argumentation

License

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 international (CC BY 4.0).
The content of the license is available at http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/

Received: 16 July 2024 | Accepted: 20 August 2026
DOI: https://doi.org/10.29107/rr2026.3.8

Res Rhetorica, ISSN 2392-3113, 13 (3) 2026, p. 155

MAGDALENA PATRO-KUCAB
UNIWERSYTET RZESZOWSKI, POLSKA
https://orcid.org/0000-0003-4018-4767
mpatro@ur.edu.pl

Edukacja retoryczna w kształceniu dziennikarzy. Studium przypadku ewolucji programu Uniwersytetu Rzeszowskiego

Wprowadzenie

Przemiany komunikacji medialnej rozszerzają zakres kompetencji wymaganych od przyszłych dziennikarzy. Oprócz pozyskiwania i przekazywania informacji muszą oni interpretować zjawiska społeczne, uczestniczyć w sporach publicznych, rozpoznawać sposoby argumentowania oraz konstruować wypowiedzi dostosowane do sytuacji, gatunku i audytorium. Edukacja retoryczna może zatem łączyć humanistyczną formację akademicką z przygotowaniem zawodowym, dostarczając narzędzi analizy wypowiedzi, uzasadniania stanowisk i odpowiedzialnego posługiwania się perswazją. W dydaktyce podkreśla się przy tym potrzebę łączenia tradycji retorycznej z treningiem argumentacji, debatą, wystąpieniami publicznymi i analizą współczesnego dyskursu (Lewiński 2024; Gondek 2024; Loewe 2024; Kochan 2025; Ryszkiewicz 2025).

Akademickie nauczanie retoryki analizowano zarówno w odniesieniu do kształcenia ogólnego, jak i przygotowania studentów dziennikarstwa. Opracowania dotyczą między innymi programów realizowanych na kierunkach dziennikarskich, miejsca retoryki w dydaktyce uniwersyteckiej, interdyscyplinarności jej nauczania, celów kursów retorycznych oraz metod aktywizujących (Bogołębska 2011; Sobczak 2011; Wasilewski 2011; Sobczak 2016; Budzyńska-Daca 2024; Loewe 2024; Kula 2025; Ryszkiewicz 2025). Niniejsze studium uzupełnia ten obraz o diachroniczną analizę jednego programu, opartą na sylabusach, programach studiów oraz dokumentach wewnętrznego systemu jakości.

Przedmiotem artykułu jest instytucjonalny model edukacji retorycznej, realizowany na kierunku dziennikarstwo i komunikacja społeczna w Uniwersytecie Rzeszowskim. Termin ten oznacza tu udokumentowany układ przedmiotów,

efektów uczenia się, treści, form zajęć i mechanizmów ewaluacji, dzięki którym kompetencje retoryczne są wprowadzane, rozwijane oraz wykorzystywane na kolejnych etapach studiów. Pozwala to analizować retorykę nie tylko jako odrębny kurs, lecz także jako komponent powiązany z kształceniem językowym, medioznawczym i warsztatowym.

Celem badania jest rekonstrukcja i interpretacja ewolucji modelu od najwcześniejszego etapu, udokumentowanego w korpusie, do rozwiązań zatwierdzonych dla cyklu kształcenia 2025–2028. Postawiono następujące pytania badawcze: jak zmieniały się miejsce, zakres i sekwencja kształcenia retorycznego w programie studiów; w jaki sposób treści z zakresu retoryki klasycznej, argumentacji, perswazji, erystyki, wystąpień publicznych i analizy dyskursu są integrowane z kształceniem językowym, medioznawczym i literaturoznawczym oraz jakie przesłanki modyfikacji programu zostały odnotowane w dokumentach ewaluacyjnych i konsultacyjnych.

Analiza dotyczy konstrukcji i przemian programu zakładanego w dokumentach, jednak nie obejmuje pomiaru rzeczywistego przyrostu kompetencji studentów.

1. Materiał i metoda badawcza

Badanie ma formę jakościowego, diachronicznego studium przypadku. Przypadkiem jest edukacja retoryczna na kierunku dziennikarstwo i komunikacja społeczna w Uniwersytecie Rzeszowskim, a jednostkami obserwacji – programy studiów, sylabusy oraz dokumenty ewaluacyjne i konsultacyjne. Zastosowano jakościową analizę treści połączoną z chronologicznym i porównawczym zestawieniem dokumentów.

Korpus obejmuje 34 dokumenty należące do trzech warstw źródłowych: 25 programów i sylabusów, 5 formularzy bądź sprawozdań ewaluacyjnych oraz 4 materiały konsultacyjne. Pełny wykaz dokumentów, składających się na korpus, zamieszczono w części *Źródła*. Ich zakres i funkcję w badaniu przedstawiono w tabeli 1.

Warstwa źródłowa	Zakres materiału	Liczba	Funkcja w badaniu
Dokumenty normatywne i programowe	Programy studiów I stopnia: 2019/2020, 2021/2022, 2022/2023, 2024/2025, 2025/2026; programy studiów II stopnia: 2019/2020, 2021/2022, 2023/2024; sylabusy przedmiotów	25	Rekonstrukcja formalnego miejsca retoryki, treści, efektów, form zajęć i sekwencji kształcenia
Dokumenty ewaluacyjne	Formularze oceny kierunku / sprawozdania zespołu programowego za lata akademickie 2020/2021–2024/2025	5	Identyfikacja procedur przeglądu programu, stwierdzonych problemów i udokumentowanych działań doskonalących

Dokumenty konsultacyjne	Sprawozdanie ze spotkania ze studentami (2022), protokół i uwagi Rady Programowej kierunku studiów (2023), pisemne uwagi starosty (2026)	4	Kontekstualizacja przesłanek zmian oraz rozpoznanie zgłaszanych potrzeb; bez traktowania pojedynczych wypowiedzi jako reprezentatywnych dla całej populacji studentów

Tabela 1. Struktura korpusu badawczego
Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentacji Uniwersytetu Rzeszowskiego

Programy studiów i dokumenty ewaluacyjne dobrano wyczerpująco w granicach badanego materiału. Korpus – ze względu na brak dostępu do dokumentów – nie obejmuje programu wcześniejszej specjalności dziennikarskiej na filologii polskiej, dlatego analiza źródłowa rozpoczyna się od sylabusa z roku 2015/2016. Z kolei zapisy odnoszące się do późniejszych semestrów cyklu 2025–2028 traktowano jako rozwiązania zatwierdzone i planowane, a nie jako potwierdzenie realizacji. Sylabusy dobrano celowo – pięć dotyczy kursów bezpośrednio retorycznych (*Historia retoryki*, *Klasyczne podstawy retoryki współczesnej*, *Retoryka dziennikarska z erystyką*, *Kompetencje retoryczne w praktyce*, a także *Treningi argumentacji oraz wystąpień perswazyjnych*), a dwanaście – przedmiotów wspierających analizę dyskursu, argumentację, organizację tekstu, komunikację interpersonalną, genologię lub praktykę medialną (*Analiza dyskursu medialnego*, *Język wypowiedzi dziennikarskiej*, *Podstawy teorii tekstu*, *Komunikacja interpersonalna z technikami negocjacji*, *Tradycyjne gatunki dziennikarskie*, *Nowe gatunki dziennikarskie*, *Literatura i media*, *Eseistyka – warsztaty*, *Historia filozofii z elementami filozofii komunikacji* oraz *Pracownia prasowa*, *Pracownia radiowa* i *Pracownia telewizyjna*).

Analiza przebiegała w czterech etapach: (1) chronologiczne uporządkowanie dokumentów; (2) wyodrębnienie danych o statusie przedmiotów, ich wymiarze, treściach, metodach i sposobach zaliczenia; (3) kodowanie według kategorii obejmujących miejsce retoryki w programie, relację teorii i praktyki, zakres treści retorycznych, progresję oraz przesłanki zmian; (4) porównanie dokumentów programowych z materiałami ewaluacyjnymi i konsultacyjnymi.

Zachowano hierarchię źródeł. O formalnym statusie, wymiarze i efektach przedmiotów wnioskowano z programów i sylabusów, natomiast przyczyny zmian przypisywano interesariuszom wyłącznie wtedy, gdy wynikało to wprost z dokumentów ewaluacyjnych lub konsultacyjnych. Materiały konsultacyjne służyły rozpoznaniu zgłaszanych problemów, nie zaś ilościowemu opisowi opinii studentów. Z kolei uwagi starosty z 2026 roku potraktowano jako pojedynczy głos diagnostyczny.

Autorka artykułu uczestniczyła w analizowanym procesie jako nauczycielka akademicka i osoba zaangażowana w przygotowanie programu. Ryzyko

nadmiernie afirmatywnej interpretacji ograniczano przez oparcie wniosków na dokumentach, rozdzielenie ich funkcji oraz rezygnację z traktowania doświadczenia osobistego jako materiału empirycznego. Analizowano wyłącznie treści dotyczące konstrukcji programu i organizacji kształcenia, a więc badanie nie mierzy stopnia jego realizacji ani wpływu na kompetencje studentów.

Przyjęta procedura pozwala opisać program zakładany w dokumentach oraz sposób jego instytucjonalnego oceniania. Nie pozwala natomiast stwierdzić, w jakim stopniu wszystkie treści zostały faktycznie zrealizowane ani jaki był ich wpływ na kompetencje studentów.

2. Ewolucja bezpośredniego komponentu retorycznego

Wcześniejszym kontekstem instytucjonalnym dla samodzielnego kierunku była specjalność dziennikarska prowadzona w ramach filologii polskiej. Jej programu, ze względu na brak dostępu do dokumentów, nie zaprezentowano w zgromadzonym korpusie, dlatego etap ten można wskazać jedynie jako instytucjonalny poprzednik kierunku, bez rekonstruowania układu przedmiotów, treści i efektów uczenia się. Analiza rozpoczyna się od sylabusa *Historii retoryki*. Przedmiot ten, realizowany w cyklu 2015/2016 roku na pierwszym roku studiów pierwszego stopnia, obejmował piętnaście godzin wykładu i 2 punkty ECTS. Kurs koncentrował się na rozwoju krasomówstwa, tradycji oratorskiej, topice i dziejach teorii retorycznej oraz związkach retoryki z systemem politycznym, a dominujące efekty dotyczyły wiedzy. Jego wymiar, wykładowa forma i sposób zaliczenia wskazują na historyczno-teoretyczny profil pierwszego udokumentowanego etapu, bez rozbudowanego treningu tworzenia i wykonywania wypowiedzi (Uniwersytet Rzeszowski 2015).

W kolejnych cyklach kształcenia kurs zastąpiły *Klasyczne podstawy retoryki współczesnej*. Zachowano jego miejsce na pierwszym roku studiów, ale zwiększono wymiar do piętnastu godzin wykładu i trzydziestu godzin ćwiczeń warsztatowych (3 ECTS) oraz wprowadzono efekt kształcenia dotyczący komponowania i wygłaszania mowy. Treści łączą genezę i system retoryki klasycznej z argumentacją, topiką, relacją z audytorium, elokucją oraz praktyką wystąpień. Tradycja nie została więc pominięta, lecz podporządkowana analizie i tworzeniu współczesnych wypowiedzi (Uniwersytet Rzeszowski 2024d).

Sekwencję rozwija *Retoryka dziennikarska z erystyką*, realizowana na drugim roku, po kursie podstawowym. Przedmiot obejmuje piętnaście godzin wykładu i trzydzieści godzin ćwiczeń (4 ECTS), a jego treści dotyczą perswazji medialnej, emocji, amplifikacji, technik erystycznych, debaty oraz przygotowania wystąpień. Kurs przenosi zatem klasyczny aparat pojęciowy na analizę komunikacji

publicznej i medialnej oraz ćwiczenie działania w sytuacjach sporu (Uniwersytet Rzeszowski 2025f).

Z kolei w cyklu 2025–2028 bezpośredni komponent pierwszego stopnia przyjmuje postać trzysemestralnego przedmiotu *Kompetencje retoryczne w praktyce*, obejmującego łącznie 75 godzin i 6 punktów ECTS. Treści zaplanowano progresywnie: od podstaw klasycznych, kompozycji i argumentacji, przez retorykę dziennikarską, analizę komunikatów i techniki erystyczne, po rozbudowane formy publiczne, komunikację słowno-wizualną i symulacje zawodowe. Zważywszy, że część zajęć dotyczy przyszłych semestrów cyklu, zapis ten dokumentuje rozwiązanie zatwierdzone, nie zaś jego pełną realizację (Uniwersytet Rzeszowski 2025b).

Na studiach drugiego stopnia kontynuację stanowią *Treningi argumentacji oraz wystąpień perswazyjnych*, wprowadzone do dokumentacji zmian programu w 2023 roku. Dwudziestogodzinne ćwiczenia (2 ECTS) obejmują analizę dyskursu społecznego, strategie argumentacyjne, wystąpienia perswazyjne, retorykę negocjacji, komunikowanie asertywne oraz rozpoznawanie manipulacji. Przedmiot rozwija w stopniu zaawansowanym kompetencje nabyte wcześniej, ale jego skuteczność nie była przedmiotem pomiaru (Uniwersytet Rzeszowski 2025i; Rada Programowa Kierunku Dziennikarstwo i Komunikacja Społeczna 2023).

Przedmiot	**Poziom i etap studiów**	**Wymiar**	**ECTS**	**Dominujący profil**
Historia retoryki	I stopień, rok I, semestr 2	15 godz. wykładu	2	Historia i teoria retoryki; tradycja oratorska; topika
Klasyczne podstawy retoryki współczesnej	I stopień, rok I, semestr 2	15 godz. wykładu + 30 godz. ćwiczeń warsztatowych	3	Połączenie podstaw klasycznych z analizą, argumentacją i wystąpieniami
Retoryka dziennikarska z erystyką	I stopień, rok II, semestr 3	15 godz. wykładu + 30 godz. ćwiczeń warsztatowych	4	Perswazja medialna, erystyka, analiza i tworzenie wypowiedzi
Kompetencje retoryczne w praktyce	I stopień, lata II-III, semestry, 2–4	75 godz. łącznie (20 godz. wykładu i 55 godz. ćwiczeń warsztatowych)	6	Sekwencyjne kształcenie: podstawy, retoryka medialna i zastosowania zawodowe
Treningi argumentacji oraz wystąpień perswazyjnych	II stopień, rok I, semestr 2	20 godz. ćwiczeń	2	Zaawansowana argumentacja, perswazja i analiza dyskursu społecznego

Tabela 2. Ewolucja przedmiotów bezpośrednio retorycznych
Źródło: opracowanie własne na podstawie sylabusów (Uniwersytet Rzeszowski 2015; 2024d; 2025b; 2025f; 2025i).

Materiały konsultacyjne dostarczają kontekstu dla opisanych przemian, nie tworzą jednak podstawy do przypisania każdej zmiany jednej przyczynie. W sprawozdaniu ze spotkania ze studentami z 2022 roku odnotowano pozytywną ocenę zwiększenia liczby zajęć praktycznych i zajęć z wystąpień publicznych, a równocześnie postulaty częstszego korzystania z pracowni specjalistycznych oraz przygotowywania większej liczby tekstów mogących tworzyć portfolio do celów zawodowych. W 2023 roku studenci ponownie wskazywali na zbyt mały wymiar zajęć praktycznych, dominację teorii w części kursów i powtarzalność treści. Rada Programowa Kierunku Dziennikarstwo i Komunikacja Społeczna omawiała zarazem zmodyfikowany plan studiów drugiego stopnia, obejmujący między innymi treningi argumentacji (Gumienna 2022; Rada Programowa Kierunku Dziennikarstwo i Komunikacja Społeczna 2023; Święs 2023). Dokumenty te pozwalają stwierdzić trwałą obecność postulatów dotyczących praktycznego ukierunkowania kształcenia, lecz jednocześnie nie pozwalają uznać ich za wyłączną przyczynę całej ewolucji programu.

Zestawienie dokumentów ujawnia trzy zasadnicze kierunki zmiany. Po pierwsze, nastąpiło przesunięcie od dominacji wiedzy historycznej ku równoważeniu retoryki *docens* i *utens*. Co ważne, tradycja klasyczna nie została usunięta, lecz stała się podstawą analizy i konstruowania wypowiedzi. Po drugie, pojedynczy kurs zastąpiono układem sekwencyjnym, w którym kolejne etapy obejmują podstawy klasyczne, retorykę dziennikarską, erystykę, praktykę wystąpień oraz zaawansowaną argumentację. Po trzecie, wzrosło powiązanie treści retorycznych z kontekstem medialnym, sytuacjami zawodowymi i etyczną oceną perswazji. Właśnie te cechy – progresja, integracja teorii z praktyką i osadzenie w komunikacji medialnej – stanowią podstawę do określenia badanego rozwiązania jako instytucjonalnego modelu edukacji retorycznej.

Wniosek ten dotyczy konstrukcji programu zapisanej w dokumentach. Nie oznacza stwierdzenia skuteczności poszczególnych kursów ani przyrostu kompetencji studentów, ponieważ takich efektów nie mierzono w ramach niniejszego badania. Analiza pozwala natomiast wykazać zmianę formalnego miejsca retoryki, zwiększenie wymiaru zajęć praktycznych oraz wyraźniejsze zaplanowanie progresji między kolejnymi etapami kształcenia.

3. Integracyjny charakter modelu. Przedmioty wspierające i pracownie medialne

Bezpośrednie kursy retoryczne tworzą oś modelu kształcenia, lecz nie wyczerpują jego zakresu. Wybrane przedmioty językowe, tekstologiczne, genologiczne i komunikacyjne rozwijają narzędzia przydatne w analizie lub konstruowaniu

wypowiedzi, a pracownie medialne umożliwiają ich zastosowanie. Przedmiot zaliczano do komponentu wspierającego tylko wtedy, gdy jego cele, efekty lub treści dokumentowały związek z argumentacją, perswazją, organizacją tekstu, relacją z audytorium albo z wykonaniem wypowiedzi.

W analizowanym układzie można wyróżnić trzy uzupełniające się poziomy. Pierwszy tworzą zajęcia rozwijające zdolność analizy tekstu i dyskursu; drugi – kursy poświęcone organizacji, odmianom gatunkowym i językowemu kształtowaniu wypowiedzi; trzeci – pracownie, w których wiedza ta jest wykorzystywana w przygotowywaniu przekazów prasowych, radiowych i telewizyjnych. Taka struktura pozwala mówić o rozproszeniu komponentu retorycznego w programie, ale wymaga zachowania różnicy między nauczaniem retoryki *sensu stricto* a kształceniem kompetencji funkcjonalnie z nią powiązanych.

Wśród zajęć analityczno-językowych *Analiza dyskursu medialnego* rozwija krytyczne rozpoznawanie organizacji przekazu i strategii dyskursywnych. W sylabusie wiedzę z zakresu retoryki, stylistyki i genologii dziennikarskiej wskazano jako wymaganie wstępne. Zaliczenie wymaga przygotowania pisemnej lub ustnej analizy wybranego przekazu. Z kolei *Język wypowiedzi dziennikarskiej* koncentruje się na stylistycznym i genologicznym ukształtowaniu wypowiedzi medialnej. W sylabusie uwzględniono wartościowanie, segmentację tekstu prasowego, funkcje tytułu, perswazyjne gry w nagłówkach oraz analizę tekstów informacyjnych i publicystycznych. Studenci prezentują także przygotowane przez siebie wypowiedzi, które następnie podlegają analizie językowo-stylistycznej. Natomiast *Podstawy teorii tekstu* rozszerzają tę perspektywę o organizację wypowiedzi jako całości. Wśród treści znajdują się: spójność lokalna, delimitacja, strategiczne pozycje tekstowe, tytuł, rama inicjalna i finalna, wewnętrzna segmentacja, metatekst oraz deskryptywne, narracyjne i argumentacyjne rozwinięcia tematyczne. Nie jest to kurs retoryki, jednak jego funkcja pozostaje zbieżna z częścią zagadnień *dispositio*, gdyż dostarcza narzędzi pozwalających analizować i projektować porządek tekstu, relacje między jego segmentami oraz sposoby sygnalizowania przebiegu argumentacji.

Z kolei *Komunikacja interpersonalna z technikami negocjacji* to kurs obejmujący zasady interakcji i konwersacji, aktywne słuchanie, zadawanie pytań, autoprezentację, bariery komunikacyjne, perswazję i manipulację oraz negocjacje jako sposób rozwiązywania sporów. Weryfikacja efektów kształcenia uwzględnia udział w dyskusji, argumentację, polemikę, prezentację i egzamin ustny. W badanym modelu przedmiot ten wzmacnia relacyjny aspekt retoryki, a więc zdolność rozpoznawania sytuacji komunikacyjnej, reagowania na stanowisko rozmówcy i dobierania strategii do celu oraz przebiegu interakcji.

Funkcje powyższych kursów odpowiadają wybranym aspektom *dispositio*, *elocutio* i adaptacji do sytuacji komunikacyjnej, lecz żaden z nich nie jest kursem retoryki *sensu stricto* (Uniwersytet Rzeszowski 2024a; 2025a; 2025c; 2027c).

Istotnym pośrednikiem między wiedzą retoryczną a praktyką dziennikarską jest kształcenie genologiczne. *Tradycyjne gatunki dziennikarskie* obejmują identyfikowanie gatunków, dobór tematów, gromadzenie i selekcję materiału oraz konstruowanie i redagowanie tekstów. Wykład dotyczy między innymi funkcji tytułu i lidu, rozróżnienia gatunków informacyjnych i publicystycznych, felietonu, eseju, reportażu oraz form pogranicznych. Ćwiczenia zaś obejmują analizę struktur i funkcji wypowiedzi, przygotowywanie informacji, sprawozdań i felietonów, a także dyskusję nad reportażem i wywiadem. Warunkiem zaliczenia jest przygotowanie co najmniej pięciu prac, ocenianych również pod względem stylistycznym i edytorskim (Uniwersytet Rzeszowski 2025h). Z perspektywy modelu retorycznego znaczenie tego przedmiotu nie polega na wprowadzaniu odrębnej teorii perswazji, lecz na uczeniu konwencji, które ograniczają i organizują wybory autora. Gatunek określa między innymi dopuszczalny sposób rozwinięcia tematu, relację między informacją a komentarzem, układ segmentów oraz zakres ujawniania stanowiska nadawcy. Kształcenie genologiczne tworzy więc przestrzeń, w której inwencja, dyspozycja i elokucja zostają podporządkowane wymaganiom konkretnego typu wypowiedzi.

Na trzecim roku funkcję tę rozwijają *Nowe gatunki dziennikarskie*, które obejmują rozpoznawanie i konstruowanie form funkcjonujących w nowych mediach, takich jak wywiad multimedialny, esej interaktywny, podcast, viral, raport i ranking interaktywny. Cele przedmiotu uwzględniają dobór tematów, ocenę i selekcję materiałów oraz merytoryczną, stylistyczną i edytorską ocenę tekstów (Uniwersytet Rzeszowski 2027b). Program przedmiotu dokumentuje zatem rozszerzenie pracy nad wypowiedzią na formy wielomedialne, ale nie przypisuje kursowi pełnego zakresu retoryki multimodalnej, zaś studenci uczą się dostosowywania struktury i sposobu prezentacji materiału do nowych formatów medialnych.

Uzupełniającą rolę pełni *Eseistyka – warsztaty*. Kurs obok historii i poetyki eseju przewiduje ćwiczenia dotyczące wyboru i analizy tematu, definiowania problemu, stawiania pytań oraz przygotowania obowiązkowej pracy pisemnej (Uniwersytet Rzeszowski 2027a). Związek z edukacją retoryczną ma w tym przypadku charakter kompozycyjno-argumentacyjny, jednak nie należy go przeceniać, gdyż podstawowym przedmiotem kursu pozostaje gatunek eseju, a nie systematyczne nauczanie teorii argumentacji.

Nie wszystkie kursy sytuowane blisko języka, literatury i mediów można automatycznie zaliczyć do komponentu retorycznego. Przykładowo przedmiot *Literatura i media* rozwija wiedzę o intermedialności, literaturze audialnej,

adaptacjach, hipertekście i cyberliteraturze oraz umiejętność analizy związków między literaturą i mediami (Uniwersytet Rzeszowski 2026a). Materiał ten poszerza kulturowy kontekst kształcenia dziennikarzy, lecz sylabus nie dostarcza wystarczających podstaw do tego, aby uznać przedmiot za istotny element systematycznego nauczania retoryki. Rozróżnienie to jest konieczne, aby model integracyjny nie został zbudowany przez nadmiernie szerokie przypisywanie funkcji retorycznej wszystkim zajęciom humanistycznym.

Przedmiot, poziom i etap studiów, wymiar, ECTS	**Udokumentowane treści lub efekty**	**Funkcja w modelu**	**Granica interpretacji**
Analiza dyskursu medialnego, studia I stopnia, I rok,10 godz. ćwiczeń warsztatowych, 1 ECTS	Krytyczna analiza przekazów, organizacja dyskursu, kontekst sytuacyjny, prezentacja własnej analizy	Rozpoznawanie strategii i konstrukcji dyskursu	Kurs analityczny, nie trening tworzenia mów
Język wypowiedzi dziennikarskiej, studia I stopnia, I rok, 30 godz. ćwiczeń warsztatowych, 3 ECTS	Środki stylistyczne, wartościowanie, segmentacja, tytuły i gry perswazyjne, analiza wypowiedzi studentów	*Elocutio* i stylistyczno-genologiczna analiza przekazu	Koncentracja na dyskursie prasowym
Podstawy teorii tekstu, studia I stopnia, rok III, 30 godzin ćwiczeń, 2 ECTS	Spójność, delimitacja, rama tekstu, akapit, metatekst, rozwinięcia argumentacyjne	Organizacja wypowiedzi i narzędzia zbieżne z *dispositio*	Przedmiot tekstologiczny, nie retoryczny *sensu stricto*
Komunikacja interpersonalna z technikami negocjacji, studia I stopnia, rok I, 15 godzin wykładu i 15 godzin ćwiczeń, 4 ECTS	Pytania, słuchanie, autoprezentacja, perswazja, manipulacja, negocjacje, polemika	Relacja z rozmówcą, adaptacja strategii, reagowanie w sporze	Szerszy kurs komunikacji interpersonalnej
Tradycyjne gatunki dziennikarskie, studia I stopnia, I rok, 20 godzin wykładu i 30 godzin ćwiczeń, 5 ECTS	Selekcja materiału, konstrukcja i redakcja tekstów, gatunki informacyjne, publicystyczne oraz formy nowomedialne	Przekład kompetencji retorycznych na konwencje gatunkowe	Głównym przedmiotem jest genologia dziennikarska
Nowe gatunki dziennikarskie, studia I stopnia, III rok, 20 godzin ćwiczeń, 2 ECTS			
Eseistyka – warsztaty, studia I stopnia, III rok, 20 godzin ćwiczeń, 2 ECTS	Wybór tematu, definiowanie problemu, stawianie pytania, praca pisemna	Rozwijanie kompozycji problemowej i pisarstwa argumentacyjnego	Kurs planowany; podstawą pozostaje poetyka eseju

Tabela 3. Funkcje wybranych przedmiotów wspierających w modelu edukacji retorycznej
Źródło: opracowanie własne na podstawie analizowanych sylabusów Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Pracownie medialne stanowią trzeci poziom badanego układu i są przestrzenią transferu kompetencji, nie zaś odrębnymi kursami retoryki prasowej, radiowej i telewizyjnej. *Pracownia prasowa* (studia I stopnia, I rok, 30 godz., 3 ECTS) koncentruje się na selekcji informacji, konstrukcji i redakcji form pisemnych.

Zaliczenie opiera się na przygotowanych artykułach, relacjach i innych formach pisemnych. W perspektywie retorycznej jest to przede wszystkim laboratorium adaptacji wypowiedzi do tematu, medium, gatunku i odbiorcy. Z kolei *Pracownia radiowa* (studia I stopnia, II rok, 20 godz., 2 ECTS) skupia się na organizacji materiału audialnego, pracy z tekstem i mikrofonem. Kurs pozwala zatem zastosować kompetencje kompozycyjne i stylistyczne w wypowiedzi przeznaczonej do wykonania głosowego, chociaż jego sylabus nie posługuje się systematycznie kategoriami retorycznymi. Natomiast *Pracownia telewizyjna* (studia I stopnia, II rok, 30 godz., 3 ECTS) przede wszystkim koncentruje się na wiarygodności źródeł, relacjach z bohaterami i etycznej odpowiedzialności. W modelu kurs wzmacnia przede wszystkim etos zawodowy, a więc wiarygodność, odpowiedzialność za informację i uczciwość w relacji z bohaterem przekazu. Stopień jawnego powiązania tych kursów z kategoriami retorycznymi jest nierówny, dlatego można mówić o zastosowaniu kompetencji kompozycyjnych, stylistycznych i etycznych, lecz nie o pełnym, jednakowym treningu retorycznym w każdym medium (Uniwersytet Rzeszowski 2025d; 2026b; 2026c).

Integracyjność modelu nie polega na uznaniu każdego przedmiotu humanistycznego lub medialnego za retoryczny. Bezpośrednie kursy tworzą jego oś, zajęcia wspierające rozwijają wybrane składniki kompetencji, a pracownie umożliwiają ich zastosowanie w konkretnych mediach. Jest to integracja funkcjonalna i nierównomierna, której efektywność wymagałaby badania rzeczywistych zajęć i prac studenckich.

4. Ewaluacja i instytucjonalne doskonalenie modelu

Programy i sylabusy pokazują formalną konstrukcję modelu, natomiast formularze oceny, sprawozdania i materiały konsultacyjne pozwalają odtworzyć mechanizm jego modyfikowania. Ewaluacja obejmowała dwa poziomy: konstrukcję programu – dobór, kolejność i relacje między przedmiotami – oraz jakość dokumentacji, w tym zgodność efektów, metod, ECTS, literatury i warunków zaliczenia.

Formularze za lata 2020/2021–2021/2022 dokumentują szeroki przegląd programów i sylabusów: sprawdzano powiązania efektów, adekwatność metod nauczania i oceniania, punkty ECTS, aktualność treści i literatury oraz zgodność przedmiotów ze specyfiką kierunku. Zwrócono uwagę na potrzebę rozdzielania efektów właściwych wykładom i ćwiczeniom, ograniczenie powtórzeń treści oraz wzmacnianie zajęć rozwijających pisanie, mówienie i kompetencje medialne. Powołano również Radę Interesariuszy Zewnętrznych (Uniwersytet Rzeszowski 2021a; 2022a).

W latach 2023/2024–2024/2025 kontrola została sformalizowana. Zespoły dyscyplinowe oceniały wybrane sylabusy pod względem treści, literatury, ECTS, efektów i kryteriów zaliczenia, a następnie przeprowadzono przegląd programu dla cyklu 2025–2028. W pracach uwzględniano postulaty studentów, potrzeby rynku pracy oraz nowe problemy medialne, w tym dezinformację i wpływ sztucznej inteligencji. Zalecono też cykliczną aktualizację dokumentacji (Uniwersytet Rzeszowski 2024b; 2025g).

Program pierwszego stopnia obowiązujący od roku 2025/2026 dopuszcza trzy formy pracy dyplomowej: tradycyjną pracę pisemną, artykuł naukowy oraz projekt badawczy w formie studium przypadku. Każda wymaga wykorzystania aparatu naukowego i metodologii. Rozwiązanie to poszerza przestrzeń zastosowania kompetencji argumentacyjnych, kompozycyjnych i gatunkowych, należy je jednak traktować jako zmianę zatwierdzoną programowo, a nie jako efekt o już ocenionej skuteczności (Uniwersytet Rzeszowski 2025e).

Odnośnie do edukacji retorycznej znaczenie tych procedur jest dwojakie. Po pierwsze, umożliwiają one modyfikowanie sekwencji i profilu zajęć, czego rezultatem jest widoczne w sylabusach przesunięcie ku argumentacji, analizie dyskursu i ćwiczeniom praktycznym. Po drugie, wprowadzają kontrolę zgodności między deklarowanymi efektami kształcenia a rzeczywistą konstrukcją kursu. Sam fakt występowania przedmiotu w programie nie jest więc traktowany jako wystarczający wskaźnik jakości, gdyż ocenie podlegają także jego cele, treści, metody i sposób zaliczenia.

W materiałach konsultacyjnych powracały postulaty ograniczenia powtarzalności treści, lepszego dostosowania zajęć do specyfiki kierunku, częstszego korzystania ze specjalistycznych pracowni, zmniejszenia liczebności grup oraz zwiększenia liczby zadań rozwijających pisanie, mówienie i umiejętności przygotowania portfolio. W 2022 roku studenci pozytywnie oceniali wzrost liczby zajęć praktycznych i trening wystąpień publicznych, jednocześnie wskazując potrzebę dalszego zróżnicowania treści między specjalnościami (Uniwersytet Rzeszowski 2021a; Gumienna 2022).

W 2023 roku postulatom zwiększenia udziału praktyki przeciwstawiono wymóg zachowania podstaw teoretycznych właściwych profilowi ogólnoakademickiemu oraz potrzebnych przy przygotowywaniu prac naukowych. Dokumentacja ujawnia więc nie prosty konflikt „teorii” z „praktyką”, lecz problem projektowania czytelnej progresji: wiedza o retoryce, języku i mediach ma stanowić podstawę późniejszych analiz, debat i wystąpień (Rada Programowa Kierunku Dziennikarstwo i Komunikacja Społeczna 2023; Święs 2023).

Uwagi starosty z 2026 roku wskazują, że nadal dyskutowano o sekwencji zajęć i praktycznym charakterze wybranych kursów. Ze względu na jednostkowy

charakter dokumentu należy traktować je jako sygnał diagnostyczny, nie zaś stanowisko całej społeczności studenckiej („Uwagi starosty” 2026).

Okres	**Źródło**	**Udokumentowany problem lub impuls**	**Działanie / odpowiedź**	**Granica wnioskowania**
2020/2021	Formularz oceny kierunku	Powtarzalność treści; niedostosowanie części zajęć do specyfiki kierunku; potrzeba pisania, mówienia i zajęć praktycznych	Przegląd programów, efektów, metod, ECTS i literatury; przygotowanie zmodyfikowanych harmonogramów	Dokumentuje deklarowane działania, nie mierzy ich efektów
2021/2022	Formularz i sprawozdanie ze spotkania ze studentami	Potrzeba pracy w pracowniach, tworzenia portfolio; pozytywna ocena wzrostu liczby zajęć praktycznych i wystąpień publicznych	Kontynuacja przeglądu sylabusów; zapowiedź zespołów weryfikujących; powołanie Rady Interesariuszy Zewnętrznych	Opinie uczestników spotkania nie są badaniem reprezentatywnym
2022/2023	Formularz, protokół i uwagi Rady Programowej kierunku studiów	Mały wymiar praktyki, powtarzalność treści; propozycje zmian na studiach drugiego stopnia	Modyfikacja programu studiów II stopnia, w tym wprowadzenie treningów argumentacji; dyskusja o równowadze teorii i praktyki	Nie każdą zmianę można przypisać wyłącznie studentom
2023/2024	Formularz oceny kierunku	Potrzeba aktualizacji treści, literatury, ECTS i kryteriów zaliczenia; problem liczebności grup	Dyscyplinowa, losowa weryfikacja sylabusów	Brak nowych uwag studentów nie oznacza pełnej akceptacji programu
2024/2025	Sprawozdanie zespołu programowego	Potrzeby rynku pracy; dezinformacja; wpływ sztucznej inteligencji; udział interesariuszy	Przegląd cyklu 2025–2028, opracowanie nowych sylabusów, rekomendacja cyklicznej aktualizacji	Dokumentuje program planowany; nie potwierdza jeszcze pełnej realizacji
2025/2026 (uwagi z 14.06.2026 r.)	Pisemne uwagi starosty	Sekwencja zajęć, praktyczny charakter, zakres wybranych przedmiotów i liczebność grup	Materiał do przyszłej oceny programu	Pojedynczy głos diagnostyczny, bez prawa do uogólnienia

Tabela 4. Udokumentowane etapy ewaluacji i ich znaczenie dla komponentu retorycznego
Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentów ewaluacyjnych i konsultacyjnych Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Dokumenty potwierdzają tworzenie kanałów współpracy między kadrą akademicką, praktykami mediów, przedstawicielami marketingu, studentami i pracodawcami, w tym powołanie Rady Interesariuszy Zewnętrznych. Nie pozwalają jednak każdej zmiany przypisać konkretnej opinii. Należy zatem odróżnić instytucjonalną obecność konsultacji, dobrze udokumentowaną, od bezpośredniego wpływu poszczególnych interesariuszy na decyzje programowe, który jest potwierdzony tylko częściowo (Uniwersytet Rzeszowski 2022a; 2024b; 2025g).

Wdrażanie zmian ograniczały: liczebność grup, dostępność pracowni i oprogramowania, możliwości zatrudniania praktyków oraz ogólnoakademicki profil studiów. Z tego powodu model można określić jako adaptacyjny i instytucjonalnie negocjowany. Zmienia się jako odpowiedź na nowe potrzeby, lecz w granicach wymogów akademickich i możliwości organizacyjnych. Dokumentacja potwierdza więc istnienie mechanizmu konsultacji i korekty programu, nie zaś automatyczną skuteczność jego działania.

5. Model rzeszowski na tle koncepcji dydaktycznych i kierunki dalszego rozwoju

Badany model określono jako sekwencyjny, integracyjny, adaptacyjny i instytucjonalnie negocjowany. Jego zestawienie z literaturą ma charakter problemowy, nie rankingowy. Pozwala rozpoznać zgodność z głównymi tendencjami dydaktycznymi, lecz nie ocenia przewagi programu ani osiągnięć studentów. Porównanie obejmuje relację tradycji i praktyki, progresję, interdyscyplinarność, metody aktywizujące oraz miejsce ewaluacji instytucjonalnej (Bogołębska 2011; Sobczak 2011; Wasilewski 2011; Sobczak 2016; Budzyńska-Daca 2024; Loewe 2024; Ryszkiewicz 2025).

Program rzeszowski odpowiada tendencji do funkcjonalnego wykorzystywania tradycji klasycznej we współczesnej komunikacji. Historyczno-teoretyczny kurs został rozwinięty w sekwencję obejmującą podstawy klasyczne, retorykę dziennikarską, erystykę i argumentację. Szczególną cechą badanego przypadku jest formalne rozłożenie tych treści na kolejne etapy pierwszego i drugiego stopnia. Wasilewski (2011) wskazuje, że praktyczny charakter nauczania retoryki nie wymaga rezygnacji z podstaw klasycznych, lecz ich funkcjonalnego wykorzystania we współczesnym środowisku medialnym. Analogiczną zasadę można rozpoznać w analizowanym programie.

Zbieżność z literaturą przedmiotu dotyczy również interdyscyplinarności i metod aktywizujących. Kursy retoryczne są wspierane przez tekstologię, genologię, językoznawstwo i medioznawstwo, a sylabusy przewidują debaty, symulacje sporów, analizę nagrań oraz przygotowywanie własnych wypowiedzi. Dokumenty potwierdzają obecność tych metod, przy czym nie pozwalają oceniać ich efektywności (Gondek 2024; Kochan 2025).

Elementem wyraźnie widocznym w badanym przypadku jest powiązanie dydaktyki z wewnętrznym systemem jakości, obejmującym przegląd efektów, metod, ECTS, literatury i kryteriów zaliczenia. Nie oznacza to jednak pełnej symetrii modelu: dokumentacja wskazuje silną obecność *inventio*, *dispositio* i *elocutio* oraz

rosnącą rolę *actio*, natomiast *memoria* i jawne powiązanie części pracowni medialnych z kategoriami retorycznymi pozostają słabiej sformalizowane. Model należy więc uznać za rozwijający się, nie zaś za system zamknięty i kompletny.

Wymiar porównania	**Tendencja obecna w literaturze**	**Rozwiązanie w analizowanym programie**	**Wniosek**
Tradycja i współczesność	Praktyczne nauczanie przy zachowaniu klasycznych podstaw	Przejście od historii retoryki do kursów łączących system klasyczny z argumentacją, mediami i wystąpieniami	Zgodność kierunkowa; tradycja pełni funkcję narzędziową, nie wyłącznie historyczną
Progresja	Rozwijanie kompetencji analitycznych i praktycznych	Sekwencja kursów na I i II stopniu; w cyklu 2025–2028 trzy semestry *Kompetencji retorycznych w praktyce*	Szczególnie wyraźna formalizacja etapów kształcenia
Inter-dyscyplinarność	Współpraca wielu dyscyplin i praktyków	Powiązanie retoryki z językoznawstwem, tekstologią, genologią, medioznawstwem i pracowniami zawodowymi	Interdyscyplinarność funkcjonalna, nie zawsze równomierna
Metody aktywizujące	Debata, analiza przypadków, ćwiczenia i praktyka wystąpień	Debata oksfordzka, symulacje sporów, warsztaty oratorskie, analiza nagrań i tworzenie wypowiedzi	Metody są zapisane w programie; ich efektywność nie została zmierzona
Ewaluacja instytucjonalna	Potrzeba dostosowywania kursów do celów akademickich i zawodowych	Cykliczny przegląd programu, sylabusów, ECTS, literatury i kryteriów zaliczenia z udziałem interesariuszy	Wyraźne połączenie dydaktyki z systemem jakości
Kompletność retoryczna	Kształcenie różnych działów i wymiarów kompetencji	Silna obecność analizy, argumentacji, kompozycji i stylu; słabsza formalizacja *memoria* i nierównomierna obecność *actio*	Model rozwijający się, nie w pełni symetryczny

Tabela 5. Model rzeszowski w zestawieniu z głównymi tendencjami dydaktycznymi
Źródło: opracowanie własne na podstawie analizowanych dokumentów oraz literatury przywołanej w tekście.

Dokumentacja za rok 2024/2025 wskazuje potrzebę uwzględnienia dezinformacji i wpływu sztucznej inteligencji w nowych zajęciach. Zapis ten dokumentuje kierunek rozwoju, nie zaś istnienie w pełni zrealizowanego modułu. Z perspektywy retorycznej zagadnienia te dotyczą między innymi konstrukcji wiarygodności, ramowania danych, wykorzystywania emocji, pozorowania argumentacji, autorstwa, odpowiedzialności i oceny tekstów generowanych automatycznie (Uniwersytet Rzeszowski 2025g).

Cyfrowy wymiar modelu powinien być zatem ujmowany jako przekrojowy problem analityczny i etyczny, powiązany z analizą dyskursu, argumentacją i pracowniami, a nie jako katalog aplikacji. Ewentualne wykorzystanie narzędzi

cyfrowych wymaga określenia efektów i kryteriów oceny obejmujących jakość przesłanek, jawność źródeł, rozpoznawanie kontrargumentów i odpowiedzialność za ostateczny komunikat.

Analiza wskazuje cztery kierunki dalszego rozwoju. Po pierwsze, warto utrzymać progresję kształcenia i przedstawić ją jako mapę kompetencji, określającą, które elementy są wprowadzane, rozwijane i samodzielnie stosowane. Ułatwiłoby to ograniczenie powtórzeń oraz koordynację kursów retorycznych z tekstologią, genologią i pracowniami.

Po drugie, wspólne kryteria oceny wypowiedzi mogłyby obejmować rozpoznanie problemu, jakość argumentacji, organizację tekstu, dostosowanie do audytorium i gatunku, wykonanie oraz etyczność perswazji. Nie powinny one ujednolicać wszystkich zajęć, lecz umożliwiać obserwację progresji.

Po trzecie, konieczne jest dokumentowanie rezultatów za pomocą porównywalnych zadań, portfolio i nagrań ocenianych według ustalonych kryteriów. Takie dane pozwolą przejść od analizy programu zakładanego do oceny jego skuteczności.

Po czwarte, rozwój metod warsztatowych wymaga warunków umożliwiających wykonywanie zadań i indywidualną informację zwrotną. Dalsze badania powinny ponadto objąć porównanie kilku kierunków dziennikarskich, ponieważ studium jednego przypadku nie pozwala w pełni rozstrzygać o reprezentatywności ani wyjątkowości modelu.

Zakończenie

Celem badania była rekonstrukcja i interpretacja ewolucji edukacji retorycznej na kierunku dziennikarstwo i komunikacja społeczna w Uniwersytecie Rzeszowskim. Analiza programów, sylabusów oraz dokumentów ewaluacyjnych i konsultacyjnych pozwoliła ująć ją jako instytucjonalny model kształcenia. Wnioski dotyczą konstrukcji i udokumentowanych przemian programu, nie zaś mierzonego przyrostu kompetencji studentów.

Model przeszedł od pojedynczego, historyczno-teoretycznego kursu do sekwencyjnego układu łączącego podstawy klasyczne, retorykę dziennikarską, erystykę i argumentację. Ma zarazem charakter integracyjny, ponieważ kursy bezpośrednio retoryczne tworzą jego oś, zaś przedmioty tekstologiczne, stylistyczne, genologiczne i komunikacyjne rozwijają wybrane składniki kompetencji, a pracownie umożliwiają ich zastosowanie. Integracja jest jednak nierównomierna i nie oznacza, że każdy z analizowanych przedmiotów realizuje pełny program retoryczny.

Przemiany programu były częścią cyklicznego procesu przeglądu efektów, treści, metod, ECTS i kryteriów zaliczenia, prowadzonego z udziałem kadry, studentów i interesariuszy zewnętrznych. Dokumentacja ujawnia negocjowanie relacji

między teorią i praktyką, wymaganiami profilu ogólnoakademickiego, potrzebami zawodowymi i możliwościami organizacyjnymi. Model odpowiada tendencjom wskazywanym w literaturze – funkcjonalnemu wykorzystywaniu tradycji, interdyscyplinarności i metodom aktywizującym – a jego wyróżnikiem w granicach badanego materiału jest powiązanie sekwencji dydaktycznej z systemem wewnętrznej ewaluacji. Na obecnym etapie – bez porównania z innymi uczelniami – nie można jednak uznać tego rozwiązania za unikatowe.

Wkład studium polega na pokazaniu, że edukacja retoryczna może funkcjonować jako wielowarstwowy element programu: sekwencja kursów, sieć funkcjonalnych powiązań z innymi przedmiotami, przestrzeń zastosowań medialnych oraz mechanizm instytucjonalnej korekty. Ograniczeniem pozostaje jednak oparcie na dokumentacji programu zakładanego, brak systematycznego pomiaru kompetencji i danych porównawczych oraz niereprezentatywny charakter materiałów konsultacyjnych. Dalsze badania powinny objąć prace i wystąpienia studentów, wspólne kryteria ich oceny oraz porównanie programów kilku ośrodków.

Oświadczenie dotyczące wykorzystania sztucznej inteligencji

Narzędzie ChatGPT (OpenAI) wykorzystano pomocniczo do kontroli językowej, stylistycznej i formalnej tekstu. Wszystkie propozycje zmian zostały zweryfikowane przez autorkę. Narzędzie nie było wykorzystywane do wytwarzania danych badawczych, a autorka ponosi pełną odpowiedzialność za treść, argumentację, interpretację materiału i wnioski.
Brak finansowania zewnętrznego.

Bibliografia

Źródła – dokumenty programowe, ewaluacyjne i konsultacyjne

Gumienna, Izabela. 2022. „Sprawozdanie z zebrania ze studentami kierunku dziennikarstwo i komunikacja społeczna". Sprawozdanie ze spotkania przeprowadzonego 5 kwietnia 2022 r. za pośrednictwem MS Teams. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski, Zespół Programowy kierunku dziennikarstwo i komunikacja społeczna. Dokument wewnętrzny.

Rada Programowa Kierunku Dziennikarstwo i Komunikacja Społeczna. 2023. „Uwagi wypowiedziane przez członków Rady Programowej Kierunku dziennikarstwo i komunikacja społeczna". Materiał ze spotkania z 1 czerwca 2023 r. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa. Dokument wewnętrzny.

Święs, Angelika. 2023. „Protokół spotkania Rady Programowej Kierunku Dziennikarstwo i Komunikacja Społeczna w dniu 1 czerwca 2023 r.". Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa. Dokument wewnętrzny.

Uniwersytet Rzeszowski. 2015. *Historia retoryki.* Sylabus przedmiotu, kod IC2/29, rok akademicki 2015/2016, studia pierwszego stopnia, kierunek dziennikarstwo i komunikacja społeczna. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Filologii Polskiej, Zakład Retoryki i Pragmatyki Komunikacyjnej. Dokument wewnętrzny.

Uniwersytet Rzeszowski. 2019a. *Program studiów na kierunku dziennikarstwo i komunikacja społeczna: studia drugiego stopnia, profil ogólnoakademicki, obowiązujący od roku akademickiego 2019/2020*. Załącznik nr 16.1 do Uchwały nr 460/06/2019 Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego z dnia 27 czerwca 2019 r. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski.

Uniwersytet Rzeszowski. 2019b. *Program studiów na kierunku dziennikarstwo i komunikacja społeczna: studia pierwszego stopnia, profil ogólnoakademicki, obowiązujący od roku akademickiego 2019/2020*. Załącznik nr 15.1 do Uchwały nr 460/06/2019 Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego z dnia 27 czerwca 2019 r. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski.

Uniwersytet Rzeszowski. 2021a. *Formularz oceny kierunku za rok akademicki 2020/2021*. Kierunek: dziennikarstwo i komunikacja społeczna; studia pierwszego i drugiego stopnia; profil ogólnoakademicki. Sprawozdanie z działalności Zespołu Programowego. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski, Dział Jakości i Akredytacji. Dokument wewnętrzny.

Uniwersytet Rzeszowski. 2021b. *Program studiów na kierunku dziennikarstwo i komunikacja społeczna: studia drugiego stopnia, profil ogólnoakademicki, obowiązujący od roku akademickiego 2021/2022*. Załącznik nr 4.1 do Uchwały nr 72/05/2021 Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego z dnia 27 maja 2021 r. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski.

Uniwersytet Rzeszowski. 2021c. *Program studiów na kierunku dziennikarstwo i komunikacja społeczna: studia pierwszego stopnia, profil ogólnoakademicki, obowiązujący od roku akademickiego 2021/2022*. Załącznik nr 3.1 do Uchwały nr 72/05/2021 Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego z dnia 27 maja 2021 r. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski.

Uniwersytet Rzeszowski. 2022a. *Formularz oceny kierunku za rok akademicki 2021/2022*. Kierunek: dziennikarstwo i komunikacja społeczna; studia pierwszego i drugiego stopnia; profil ogólnoakademicki. Sprawozdanie z działalności Zespołu Programowego. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski, Dział Jakości i Akredytacji. Dokument wewnętrzny.

Uniwersytet Rzeszowski. 2022b. *Program studiów na kierunku dziennikarstwo i komunikacja społeczna: studia pierwszego stopnia, profil ogólnoakademicki, obowiązujący od roku akademickiego 2022/2023*. Załącznik nr 11.1 do Uchwały nr 174/06/2022 Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego z dnia 30 czerwca 2022 r. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski.

Uniwersytet Rzeszowski. 2023a. *Formularz oceny kierunku za rok akademicki 2022/2023*. Kierunek: dziennikarstwo i komunikacja społeczna; studia pierwszego i drugiego stopnia; profil ogólnoakademicki. Sprawozdanie z działalności Zespołu Programowego. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski, Dział Jakości i Akredytacji. Dokument wewnętrzny.

Uniwersytet Rzeszowski. 2023b. *Program studiów na kierunku dziennikarstwo i komunikacja społeczna: studia drugiego stopnia, profil ogólnoakademicki, obowiązujący od roku akademickiego 2023/2024*. Załącznik nr 4.1 do Uchwały nr 253/05/2023 Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego z dnia 25 maja 2023 r. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski.

Uniwersytet Rzeszowski. 2024a. *Analiza dyskursu medialnego*. Sylabus przedmiotu, kod IC4/51, cykl kształcenia 2024–2027, rok akademicki 2024/2025, studia pierwszego stopnia. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa. Dokument wewnętrzny.

Uniwersytet Rzeszowski. 2024b. *Formularz oceny kierunku za rok akademicki 2023/2024*. Kierunek: dziennikarstwo i komunikacja społeczna; studia pierwszego i drugiego stopnia; profil ogólnoakademicki. Sprawozdanie z działalności Zespołu Programowego. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski, Dział Jakości i Akredytacji. Dokument wewnętrzny.

Uniwersytet Rzeszowski. 2024c. *Historia filozofii z elementami filozofii komunikacji*. Sylabus przedmiotu, kod IA7, cykl kształcenia 2024–2027, rok akademicki 2024/2025, studia pierwszego stopnia. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa. Dokument wewnętrzny.

Uniwersytet Rzeszowski. 2024d. *Klasyczne podstawy retoryki współczesnej*. Sylabus przedmiotu, kod IC2/30, cykl kształcenia 2024–2027, rok akademicki 2024/2025, studia pierwszego stopnia. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa. Dokument wewnętrzny.

Uniwersytet Rzeszowski. 2024e. *Program studiów na kierunku dziennikarstwo i komunikacja społeczna: studia pierwszego stopnia, profil ogólnoakademicki, obowiązujący od roku akademickiego 2024/2025*. Załącznik nr 2.1 do Uchwały nr 339/05/2024 Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego z dnia 23 maja 2024 r. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski.

Uniwersytet Rzeszowski. 2025a. *Język wypowiedzi dziennikarskiej*. Sylabus przedmiotu, kod IIB5, cykl kształcenia 2025–2028, rok akademicki 2025/2026, studia pierwszego stopnia. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa. Dokument wewnętrzny.

Uniwersytet Rzeszowski. 2025b. *Kompetencje retoryczne w praktyce*. Sylabus przedmiotu, kod IC3/37, cykl kształcenia 2025–2028, lata akademickie 2025/2026–2026/2027, studia pierwszego stopnia. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa. Dokument wewnętrzny.

Uniwersytet Rzeszowski. 2025c. *Komunikacja interpersonalna z technikami negocjacji*. Sylabus przedmiotu, kod IIB3, cykl kształcenia 2025–2028, rok akademicki 2025/2026, studia pierwszego stopnia. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa. Dokument wewnętrzny.

Uniwersytet Rzeszowski. 2025d. *Pracownia prasowa*. Sylabus przedmiotu, kod IC1/20, cykl kształcenia 2025–2028, rok akademicki 2025/2026, studia pierwszego stopnia. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa. Dokument wewnętrzny.

Uniwersytet Rzeszowski. 2025e. *Program studiów na kierunku dziennikarstwo i komunikacja społeczna: studia pierwszego stopnia, profil ogólnoakademicki, obowiązujący od roku akademickiego 2025/2026*. Załącznik nr 3.1 do Uchwały nr 92/06/2025 Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego z dnia 30 czerwca 2025 r. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski.

Uniwersytet Rzeszowski. 2025f. *Retoryka dziennikarska z erystyką*. Sylabus przedmiotu, kod IC3/38, cykl kształcenia 2024–2027, rok akademicki 2025/2026, studia pierwszego stopnia. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa. Dokument wewnętrzny.

Uniwersytet Rzeszowski. 2025g. Sprawozdanie z działalności Zespołu Programowego kierunku studiów za rok akademicki 2024/2025. Kierunek: dziennikarstwo i komunikacja społeczna; studia pierwszego i drugiego stopnia; profil ogólnoakademicki. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski, Sekcja Jakości i Akredytacji. Dokument wewnętrzny.

Uniwersytet Rzeszowski. 2025h. *Tradycyjne gatunki dziennikarskie*. Sylabus przedmiotu, kod IC1/17, cykl kształcenia 2025–2028, rok akademicki 2025/2026, studia pierwszego stopnia. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa. Dokument wewnętrzny.

Uniwersytet Rzeszowski. 2025i. *Treningi argumentacji oraz wystąpień perswazyjnych*. Sylabus przedmiotu, kod IV B2.1/1, cykl kształcenia 2025–2027, rok akademicki 2025/2026, studia drugiego stopnia. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa. Dokument wewnętrzny.

Uniwersytet Rzeszowski. 2026a. *Literatura i media*. Sylabus przedmiotu, kod IC2/30, cykl kształcenia 2025–2028, rok akademicki 2026/2027, studia pierwszego stopnia. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa. Dokument wewnętrzny.

Uniwersytet Rzeszowski. 2026b. *Pracownia radiowa*. Sylabus przedmiotu, kod IC1/21, cykl kształcenia 2025–2028, rok akademicki 2026/2027, studia pierwszego stopnia. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa. Dokument wewnętrzny.

Uniwersytet Rzeszowski. 2026c. *Pracownia telewizyjna*. Sylabus przedmiotu, kod IC1/22, cykl kształcenia 2025–2028, rok akademicki 2026/2027, studia pierwszego stopnia. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa. Dokument wewnętrzny.

Uniwersytet Rzeszowski. 2027a. *Eseistyka – warsztaty*. Sylabus przedmiotu, kod IIA2, cykl kształcenia 2025–2028, rok akademicki 2027/2028, studia pierwszego stopnia. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa. Dokument wewnętrzny.

Uniwersytet Rzeszowski. 2027b. *Nowe gatunki dziennikarskie*. Sylabus przedmiotu, kod IIB7, cykl kształcenia 2025–2028, rok akademicki 2027/2028, studia pierwszego stopnia. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa. Dokument wewnętrzny.

Uniwersytet Rzeszowski. 2027c. *Podstawy teorii tekstu*. Sylabus przedmiotu, kod IC3/38, cykl kształcenia 2025–2028, rok akademicki 2027/2028, studia pierwszego stopnia. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa. Dokument wewnętrzny.

„Uwagi starosty trzeciego roku studiów pierwszego stopnia na temat programu studiów". 2026. Materiał konsultacyjny z 14 czerwca 2026 r. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa, kierunek dziennikarstwo i komunikacja społeczna. Dokument wewnętrzny.

Literatura

Bogołębska, Barbara. 2011. „Kształcenie retoryczne dziennikarzy w Uniwersytecie Łódzkim". W *Dydaktyka retoryki*, red. Barbara Sobczak i Halina Zgółkowa, 86–89. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie.

Budzyńska-Daca, Agnieszka. 2024. „Multidyscyplinarna strategia nauczania retoryki – dyskusja". *Res Rhetorica* 11 (4): 194–225.

Gondek, Paweł. 2024. „Potencjał metodyczny debat konkursowych w dydaktyce akademickiej". *Res Rhetorica* 11 (4): 24–38. DOI: https://doi.org/10.29107//rr2024.4.2

Kochan, Marek. 2025. „Nauczanie retoryki przez debaty: możliwości i ograniczenia". *Res Rhetorica* 12 (1): 70–90. DOI: https://doi.org/10.29107/rr2025.1.5

Kula, Agnieszka. 2025. „Metoda odwróconej klasy w kształceniu retorycznym dziennikarzy-polonistów". *Res Rhetorica* 12 (1): 57–69. DOI: https://doi.org/10.29107/rr2025.1.4

Loewe, Iwona. 2024. „Retoryka akademicka – nauczanie, kompetencje, cele. Studium autorskiego kursu dla doktorantów". *Res Rhetorica* 11 (4): 39–56. DOI: https://doi.org/10.29107/rr2024.4.3

Lewiński, Piotr. 2024. „Edukacja XXI wieku – czy renesans trivium ma sens?" *Res Rhetorica* 11 (4): 7–23. DOI: https://doi.org/10.29107/rr2024.4.1

Ryszkiewicz, Mirosław. 2025. „«Kształcenie mówcy» współcześnie. Retoryka praktyczna i retoryka medialna w dydaktyce (uniwersyteckiej)". *Res Rhetorica* 12 (1): 21–36. DOI: https://doi.org/10.29107/rr2025.1.2

Sobczak, Barbara. 2011. „Kształcenie retoryczne na poziomie uniwersyteckim. Rekonesans". W *Dydaktyka retoryki*, red. Barbara Sobczak i Halina Zgółkowa, 61–68. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie.

Sobczak, Barbara. 2016. „Kształcenie dziennikarzy. Wyzwania, koncepcje, metody". *Polonistyka. Innowacje* 4: 31–44. DOI: https://doi.org/10.14746/pi.2016.1.4.3

Wasilewski, Jacek. 2011. „Granice retoryki. O modelu nauczania retoryki w świecie zmedializowanym". W *Dydaktyka retoryki*, red. Barbara Sobczak i Halina Zgółkowa, 75–85. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie.